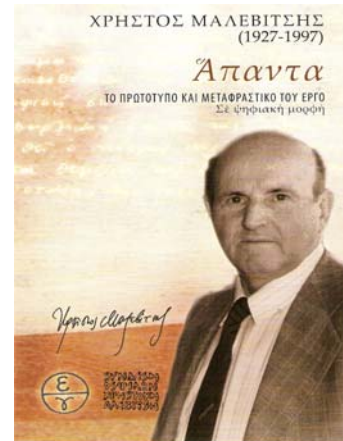

Η ΠΡΟΔΟΣΙΑ ΤΩΝ ΠΟΙΜΕΝΩΝ» ΚΑΙ Η «ΚΑΛΗ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ»
Σχόλια σὲ ἕνα πρόσφατο καὶ σὲ ἕνα παλαιότερο κείμενο
(Χρήστου Μαλεβίτη καὶ ἀγίου Ἀθανασίου τοῦ Παρίου)

Η ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ
ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΡΙΟΥ

ΕΝ ΤΡΙΕΣΤΙΩ 1802

τοῦ Ἀλεξάνδρου Μ. Σταυροπούλου,
 ὁμοτίμου καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς
 Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Εἰσήγηση στὴν Ἡμερίδα ποὺ ὀργάνωσε ἡ Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ Θείας Λατρείας καὶ Ποιμαντικοῦ ἔργου στὶς 11 Ἰουνίου 2009 ἐν τῷ Διορθοδόξῳ Κέντρῳ παρὰ τῇ Ἱερᾷ Μονῇ Πεντέλης μὲ κεντρικὸ θέμα: «Ἡ ἀποστολὴ τοῦ Ἱερέως στό σύγχρονο κόσμος».

«Η ΠΡΟΔΟΣΙΑ ΤΩΝ ΠΟΙΜΕΝΩΝ» ΚΑΙ Η «ΚΑΛΗ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ»*

**Σχόλια σὲ ἕνα πρόσφατο καὶ σὲ ἕνα παλαιότερο κείμενο
(Χρήστου Μαλεβίτση καὶ ἀγίου Ἀθανασίου τοῦ Παρίου)**

τοῦ Ἀλεξάνδρου Μ. Σταυροπούλου
ὁμοτίμου καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς
Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Παρακολουθήσαμε μέχρι τώρα τοὺς ἐκλεκτοὺς ὁμιλητὲς τῆς Ἡμερίδας μας νὰ ἐκθέτουν ἐμπεριστατωμένα τὰ θέματα τὰ ὁποῖα τοὺς εἶχαν ἀνατεθεῖ καὶ νὰ μᾶς ξεδιπλώνει ὁ καθένας μὲ τὴ σειρὰ του τὴν πτυχή πού εἶχε ἀναλάβει στὸ πολύπτυχο αὐτὸ πού ἀπαρτίζουν οἱ ἐπιμέρους εἰσηγήσεις. Τὰ τρία βασικὰ ἐρωτήματα πού ἔχουν τεθεῖ γιὰ τὸν ἱερέα καὶ τὴν ἀποστολή του στὸ σύγχρονο κόσμο ἀναφέρονται σὲ θέματα αὐτοσυνειδησίας τῆς ἱερατικῆς διακονίας. Εἶναι σὰν ὁ ἱερέας νὰ διερωτᾶται διαδοχικὰ γιὰ τὸ «Ποιὸς λένε οἱ ἄνθρωποι ὅτι εἶμαι;» «Κι ἐγὼ (ὁ ἱερέας) ποιὸς λέω ὅτι εἶμαι;» γιὰ νὰ ἀναζητήσῃ στὸ τέλος ἀπόκριση γιὰ τὸ τί «ἀποκαλύπτει» ὁ Θεὸς, γιὰ τὸ πῶς θέλει, δηλαδή, τοὺς ἱερεῖς του.

Εἶναι ἀλήθεια, ὅτι πήραμε πολλές ἀπαντήσεις. Ἀφήσαμε γιὰ τὸ τέλος κάποια σχόλια σὲ δύο κείμενα πού θεωροῦμε ὅτι ἀνταποκρίνονται πλήρως στοὺς προβληματισμούς μας.

Ἀναζητώντας στὶς ἀρχές τῆς πανεπιστημιακῆς μας διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τῆς Ποιμαντικῆς στὴ δεκαετία τοῦ '70 κείμενα-σηματωροὺς προσείλκυσαν τὴν προσοχή μας δύο κείμενά τους, τὰ ὁποῖα μὲ ἀπόσταση 175 ἐτῶν, ἐκφράζουν τὶς ἴδιες ἀνησυχίες, ἀντιμετωπίζουν τὰ ἴδια προβλήματα, θίγουν τὰ ἴδια κακῶς κείμενα καὶ ἐντοπίζουν τὴν ἐλπίδα γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, τοῦ γένους τῶν Χριστιανῶν.

Ἡ σημερινὴ ἐλληνικὴ κοινωνία ἐμφανίζει σημαντικὲς ὁμοιότητες μὲ ἐκείνην τοῦ τέλους τοῦ δεκάτου ὄγδου αἰώνα, τότε πού διαμορφωνόταν ἡ νέα πνευματικὴ πορεία τοῦ Γένους. Πολλὲς τάσεις ἀντιδικοῦσαν τὴν προτεραιότητα. Ἀντίρροπες δυνάμεις διεκδικοῦσαν γιὰ λογαριασμό τους τὴν τελευταία λέξη. Σ' αὐτὴ τὴν διαμάχη ὁ λόγος τοῦ Ἀθανασίου τοῦ Παρίου (1715-1813) ἀντηχεῖ ὀδηγητικὸς, σηματοδοτώντας τὴν

* Εἰσήγηση στὴν Ἡμερίδα πού ὀργάνωσε ἡ Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ Θείας Λατρείας καὶ Ποιμαντικοῦ ἔργου στὶς 11 Ἰουνίου 2009 ἐν τῷ Διορθοδόξῳ Κέντρῳ παρὰ τῆ Ἱερᾷ Μονῇ Πεντέλης μὲ κεντρικὸ θέμα: «Ἡ ἀποστολή τοῦ Ἱερέως στὸ σύγχρονο κόσμο».

κατεύθυνση και όριοθετώντας τὴ σωστὴ κίνηση στὴ σκακιέρα τῶν ἐρίδων καὶ τῶν ἀντεγκλήσεων.

Ἡ εὐθύνη τῆς Ἐκκλησίας ἦταν καὶ εἶναι τεράστια. Τὸ πᾶν, κυριολεκτικὰ τὸ πᾶν, ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν «καλὴ ποιμαντικὴ». Ἡ ἔλλειψη «ποιμαντικῆς προνοίας» συνεπάγεται πολλὰ δεινά, γιὰ τοῦτο «εἶναι ἀναγκαῖα εἰς τὸν κόσμον ἡ ποιμαντικὴ πρόνοια» καὶ νὰ φανερωθοῦν οἱ καρποὶ τῆς «ἀληθινῆς ποιμαντικῆς». Καλύτερη διαζωγράφηση τοῦ ἔργου τοῦ Ποιμένα δὲν θὰ μπορούσαμε νὰ ἔχουμε ἄλλη ἀπὸ αὐτὴν ποὺ πηγάζει ἀπὸ τὴν γραφίδα τοῦ τιμημένου αὐτοῦ τέκνου τῆς Ὁρθοδοξίας, στὸ ἔργο του *Περὶ τῆς ἀληθοῦς Φιλοσοφίας*, ποὺ τυπώθηκε ἐν Τριεσίῳ τὸ 1802. Πιο συγκεκριμένα, ἀπὸ τὸ τρίτο κεφάλαιο ποὺ ἐπιγράφεται: «Ὅτι εἶναι ταλανισμοῦ ἄξιον τὴν σήμερον τὸ γένος τῶν χριστιανῶν, ὅτι τοῦ λείπει ἡ ποιμαντικὴ πρόνοια» (σ. 25-30). Τὸ κείμενο δημοσιεύτηκε στοῦ Ἀλεξάνδρου Μ. Σταυροπούλου, *Στιγμιότυπα καὶ περιπλανήσεις σὲ δρόμους ποιμαντικῆς διακονίας*, τεῦχος 1, Ἀθήνα 1983, σ. 146-152 ἀπ' ὅπου ἔχουν παραληφθεῖ τὰ παρατιθέμενα ἀποσπάσματα.

Κατὰ παράδοξο τρόπο, ὁ σύγχρονός μας νεοέλληνας φιλόσοφος καὶ στοχαστής, Χρήστος Μαλεβίτσης (1927-1997), διατυπώνει ἀνάλογες θέσεις σ' ἓνα ὑψίστης κατ' ἐμὲ σπουδαιότητος δοκίμιο ἀναφερόμενος στὴν «προδοσία τῶν ποιμένων». Ἄν θυμᾶμαι καλὰ εἶχε δημοσιευτεῖ καὶ ὡς ἐπιφυλλίδα στὴν «Καθημερινή» μετὰ ταῦτα ὡς Λόγος Προοιμιακὸς στὴ μετάφρασή του τοῦ *Θάρρους τῆς ὑπαρξης* τοῦ Πάουλ Τίλλιχ (Δωδώνη 1978, σ. 9-19)· στὴ συνέχεια περιελήφθη στὸ βιβλίο του *Δυτικά τῆς Ἑδέμ*, Δοκίμια τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνα (στὸ ὁποῖο περιελήφθησαν εἰσαγωγές σὲ μεταφράσματα) ὡς κεφάλαιο 13, σ. 185-196, στίς Ἐκδόσεις τῶν Φίλων, Ἀθήνα 1990.

Ἀρχίζει μὲ ἓνα «προφητικῆς» ὑφῆς προανάκρουσμα:

Ἔρχεται ἡ ἀπενκταία ὥρα, ὅπου τὸ ποῖμνιο παραλογίζεται καὶ ρίχνεται στοὺς γκρεμούς, σκορπάει στὰ δάση καὶ στίς ρεματιές· τὸ κυνηγοῦν οἱ λύκοι νὰ τὸ ἀποδεκατίσουν. Τότε οἱ ποιμένες θὰ συνταραχθοῦν καὶ θὰ σπεύσουν νὰ τὸ βοηθήσουν, νὰ τὸ περισώσουν, νὰ τὸ ξανασυστήσουν, νὰ ἀπομακρύνουν τὴν ἀπειλή. Ὡς τὴν τελευταία στιγμή θὰ ἀγωνίζονται ἀπεγνωσμένα.

Ἡ ἀπενκταία ὥρα ἔφτασε· καὶ τὸ χριστιανικὸ ποίμνιο διασκορπίζεται. Οἱ ποιμένες, ὡστόσο, ἀδρανοῦν. Οἱ λύκοι οὐρλιάζουν -καὶ οἱ ποιμένες εὐωχοῦνται ἀσφαλισμένοι στὶς στάνες τους. Πρόκειται γιὰ τὴν ἱστορικὴ προδοσίαν τῶν ποιμένων (185).

Τὸ χαρακτηριστὴ «προφητικῆς» ὑφῆς· θέτει μάλιστα ὡς προμετωπίδα τοῦ δοκιμίου του τοὺς γνωστοὺς στίχους τοῦ Ἰεζεκιήλ (34, 6-8):

«Καὶ διεσπάρη μου τὰ πρόβατα ἐν παντὶ ὄρει ... καὶ ἐβόσκησαν οἱ ποιμένες ἐαυτούς, τὰ δὲ πρόβατα μου οὐκ ἐβόσκησαν».

Ἄς δοῦμε ὁμῶς καὶ τὸν λόγο τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου ἰδίαις λέξεσι:

Ἄν θέλωμεν νὰ εἰπῶμεν, χωρὶς τινὰ συστολὴν τὴν ἀλήθειαν, εἶναι ταλανισμοῦ ἀξία τὴν σήμερον ἡ Ἑλλάς. Καὶ ὄχι μόνον ἡ Ἑλλάς, ἀλλὰ καὶ ὅλοι οἱ ἀπανταχοῦ Χριστιανοί. Ἀλλὰ διατί;

Διατί τοῦ ἔλειψαν ἀπὸ μιᾶς οἱ ποιμένες, οἱ ἀληθινοὶ ποιμένες ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι διὰ σημεῖον τῆς τελείας ἀγάπης, ὅπου εἶχον πρὸς τὸν κοινὸν δεσπότην, καὶ τὴν ποιμαντικὴν προστασίαν ἐδέχθησαν, καὶ τὴν ψυχὴν τους ἐθυσίαζαν ὑπὲρ τῶν προβάτων, κατὰ μίμησιν τοῦ ἀρχιποίμενος, Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τὸν καιρὸν ὅλον τῆς ζωῆς των, ἄλλο δὲν ἔκαμναν, καὶ εἰς ἄλλο τίποτες δὲν ἐκαταγίνοντο, καὶ διενυκτέρευον, πάρεξ ἢ μυστήρια νὰ διδάσκουν, ἢ θείας γραφὰς νὰ ἐξηγοῦν, ἢ λόγους ἠθικῶν νὰ κάμνουν, πρὸς ὠφέλειαν καὶ σωτηρίαν τῶν λογικῶν προβάτων, ὅπου ἐμπιστεύθησαν. Ἐπειδὴ ἤκουσαν τὸν κοινὸν δεσπότην, καὶ πρῶτον διδάσκαλον ὅπου λέγει εἰς τὸν Πέτρον, εἰ φιλεῖς με Πέτρε, ποίμινε τὰ πρόβατά μου. Ποίμινε οὐχὶ ἄμελγε, ἢ κούρευε, ἢ κατὰ τρωγε τὰ πρόβατά μου. Ὅτι τὸ τοιοῦτον δὲν εἶναι ποιμαίνειν, ἀλλὰ πημαίνειν [βλάπτειν] τὰ πρόβατα.

Ἐλειψαν, λέγω ἔλειψαν, ὧ καὶ πῶς ἠμπορῶ νὰ τὸ λέγω, καὶ νὰ τὸ γράφω χωρὶς δάκρυα, ἔλειψαν οἱ ποιμένες ἐκεῖνοι, τῶν ὁποίων ἡ ζωὴ ἐφιλονεῖει μὲ τὸν λόγον, καὶ ὁ λόγος μὲ τὴν ζωὴν, ποῖον ἀπὸ τὰ δύο νὰ ὠφελήσῃ περισσότερον τοὺς πιστούς. Οἱ ἀληθινοὶ ποιμένες. Οἱ ὄντως ποιμένες καὶ διδάσκαλοι. Οἱ φωστῆρες τοῦ νοητοῦ στερεώματος τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ ἀπλανεῖς ὁδηγοὶ τῶν πλανωμένων.

Οί σοφοί ἰατροὶ τῶν ἀσθενούντων. Οἱ ἀκριβέστατοι μιμηταὶ τοῦ Παύλου, οἱ τὰ πάντα τοῖς πᾶσι γινόμενοι ἵνα πάντως τινὰς σώσωσιν. Τούτη εἶναι ἡ μεγίστη συμφορὰ. Τοῦτο ἡ ἐσχάτη δυστυχία. Τ ο ὕ τ ο τ ὸ π ο λ λ ῶ ν δ α κ ρ ὺ ω ν ἄ ξ ι ο ν, ὅπου πάσχει, ὄχι μόνη ἡ Ἑλλάς, ἀλλὰ σχεδόν, ἡ Ἐκκλησία πᾶσα τοῦ Χριστοῦ τὴν σήμερον. Ὅτι πανταχοῦ ἡ κακία παρρησιάζεται, θριαμβεύει. Πανταχόθεν οἱ Πολέμοι ἐπιτίθενται καὶ οἱ ἐπίσκοποι βλέπουσι τὴν ρομφαίαν ἐρχομένην, καὶ αὐτοὶ ἢ εἰς ἄλλα προσέχουσιν, ἢ εἰς ὕπνον βυθίζονται, καὶ μήτε κινοῦνται ὀλότελα, νὰ σημάνωσι με τὴν σάλπιγγα τοῦ λόγου, εἰς τοὺς χριστωνύμους λαούς, νὰ στέκουν ἔξυπνοι, νὰ φυλάττωνται ἀπὸ τοὺς ἐπερχομένους ἐχθρούς... (146-147).

Ὁ Ἀθανάσιος ὁ Πάριος δὲ νοιάζεται ὅπως εἶδαμε μόνο γιὰ τὸ ὅτι πάσχει ἡ Ἑλλάς ἀλλὰ γιατί «σχεδόν τὴν σήμερον πάσχει πᾶσα ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ».

Τοῦτο ἐπισημαίνει καὶ ὁ Μαλεβίτσης ὅταν μιλώντας γιὰ τὸν εὐρωπαϊὸ ἄνθρωπο διαπιστώνει:

Ἡ θεμελιακὴ ἐκλογή τοῦ εὐρωπαϊοῦ ἦταν ἡ χριστιανικὴ. Γύρω ἀπὸ αὐτὴν πλέχτηκε ὀλόκληρο τὸ δράμα τοῦ πολιτισμοῦ μας -ἀπὸ τὴν ἀποδοχὴ τῆς ἢ τὴν ἐγκατάλειψή τῆς, χάριν ἄλλων ἐκλογῶν. **Ἡ ριζικότητα** τῆς χριστιανικῆς ἐκλογῆς ἀπετέλεσε τὸ θεμέλιο τῆς σύγχρονης παιδείας, ἱερῆς καὶ βέβηλης, θετικῆς καὶ ἀρνητικῆς. Καὶ **ἡ χριστιανικὴ ἐκλογή εἶναι ἡ «σωτηρία τῆς ψυχῆς»**. Τίποτε ἄλλο. Ὅλα τὰ ἄλλα εἶναι ἐπόμενα. Πρόκειται γιὰ τὴ διάσωση τοῦ προσώπου ἀπὸ τὸ μηδέν» (186).

Και συνεχίζει:

«Ἡ χριστιανικὴ ἐκλογή εἶναι ριζικὴ. Καὶ ὅμως, στὴν ἐποχὴ μας τούτη ὀλοένα παραμερίζεται γιὰ χάριν ἄλλων ἐκλογῶν, λιγότερο ριζικῶν... Γιατί δὲν ἀλαφιάζονται αὐτοὶ ποὺ ἐμμένουν στὴ χριστιανικὴ ἐκλογή; Λαμπρὴ εὐκαιρία νὰ ὑπερμαχήσουν. Καὶ ὅμως φυγομαχοῦν»(187).

Ἀκόμη καὶ ἂν νοήσουμε τὸν ὄρο «σωτηρία» μὲ κάθε δυνατὴ εὐρύτητα,

«ἀπὸ τῆ χριστιανικῆ ἄποψη, ὅλες οἱ ἄλλες «σωτηρίες» εἶναι πεπερασμένες, συνεπῶς πνευματικῶς ἄκυρες, ἐπειδὴ κείνται ἐντεῦθεν τοῦ θανάτου, δηλαδὴ ἐντεῦθεν τοῦ μηδενός. Διότι -ἐν τέλει- ὁ ἄνθρωπος καὶ μετὰ τὴν πεπερασμένη «σωτηρία» του (τὴν οἰκονομική, κοινωνική, πολιτική, κλπ.) καταποντίζεται στὸ μηδέν. Ἡ χριστιανικὴ σωτηρία εἶναι ἄπειρη, ἐπειδὴ κεῖται ἐκεῖθεν τοῦ θανάτου.

Παραταῦτα, ὁ ἄνθρωπος τῆς ἐποχῆς μας προτιμάει τὶς πεπερασμένες «σωτηρίες» καὶ ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὴν ἄπειρη. Ἄν τοῦτο ὀδηγεῖ στὴν ἀπώλεια τοῦ ἀνθρώπου, τότε **τί κάνουν αὐτοὶ ποὺ εὐαγγελίζονται τὴν ἄπειρη σωτηρία του;** Διότι, ἀπὸ τὴν ἄποψή τους, ἡ ἀπώλεια εἶναι ἔσχατης σημασίας, δηλαδὴ συντελική (189).

Ποῖος εἶναι ὁ λόγος τους; Μήπως ἔχουμε καὶ σήμερα

«ἔλλειμμα ποιμένων τῶν ὁποίων ἡ ζωὴ ἐφιλονεῖ καὶ ὁ λόγος μὲ τὴν ζωὴν, ποῖον ἀπὸ τὰ δύο νὰ ὠφελήσῃ περισσότερον τοὺς πιστούς»;

ὅπως διαπίστωνε ὁ Ἀθανάσιος ὁ Πάριος καθὼς εἶδαμε λίγὸ πρὶν.

Ἐδῶ ἔχουμε «ἀνάγκη ἀπὸ ἓνα θεολογικὸ λόγο ποὺ νὰ διευκρινίζει», διαπιστώνει ὁ Χρῆστος Μαλεβίτσης.

«Αὐτὸς ὀφείλει νὰ ἀνανεώνεται, νὰ ἐλίσσεται, νὰ παρακολουθεῖ κατὰ πόδας τοὺς νέους ἐκφραστικούς τρόπους, τὰ νέα συστήματα τῶν ιδεῶν. Καὶ νὰ σπεύδει νὰ συνδέει τὸν λόγο τῆς «σωτηρίας τῆς ψυχῆς» -τῆς διάσωσης τοῦ προσώπου- μὲ ὅλους τοὺς ἄλλους λόγους ποὺ ἐπικαλοῦνται οἱ ἄνθρωποι τῶν μεταβαλλόμενων καιρῶν. Διότι, ἂν πράγματι, ἡ χριστιανικὴ λύση εἶναι ἡ πιὸ ριζική, τότε θὰ πρέπει ἐντέλει νὰ περικαλύπτει καὶ ὅλες τὶς ἄλλες σωτηρίες. Ἄν ὁ χριστιανικὸς λόγος εἶναι ἀρχεγονότερος, τότε θὰ πρέπει νὰ ἐρμηνεύει ἢ νὰ ἀναιρεῖ καὶ ὅλους τοὺς ἄλλους λόγους. Διότι μιὰ λύση ἄπειρη δὲν μπορεῖ νὰ παρουσιάζεται πεπερασμένη στὸν κόσμον, δηλαδὴ ὡς μιὰ κάποια λύση ἀναμεσα στὶς ἄλλες. Ἐδῶ ἔγκειται καὶ ἡ ἀξίωση γιὰ οἰκουμενικότητα τοῦ χριστιανικοῦ λόγου.

Ἀπὸ τὴν ὀπτική τῆς χριστιανικῆς σωτηρίας τοῦ προσώπου, λοιπόν, ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος ὀδηγεῖται πρὸς τὴν ἀπώλεια. Ἡ θεολογικὴ σκέψη ἐπιβάλλεται νὰ ἐγερθεῖ ἀπὸ τὸν δογματικὸ τῆς λήθαργο καὶ νὰ κοιτάξῃ μὲ ποιά γλώσσα θὰ καταστήσει ἱκανὸ τὸν

σημερινὸ ἄνθρωπο νὰ συνειδητοποιήσει τὴν κατάστασή του, νὰ τὸν ἀννψώσει σὲ εὐρύτερους ὀρίζοντες, πὺν κορύφωσή τους εἶναι ὁ χριστιανικὸς τρόπος ἐμβίωσης τῆς ἐγκοσμιοτήτας. Διότι ἂν τὴν ἀλήθεια τὴν ἔχει τὸ χριστιανικὸ μῆνυμα μὲ τὸ μέρος του τότε αὐτὴ ἢ ἀλήθεια βρίσκεται κρυμμένη στὸ βάθος τοῦ κάθε ἀνθρώπου» (191-192).

Ὁ Μαλεβίτσης εἶναι κατηγορηματικὸς καὶ συνεγείρει τὶς θεολογικὲς συνειδήσεις ὅταν εἰσηγεῖται:

«Δὲν ἐπιτρέπεται ὁ πιὸ ἐπαναστατικὸς λόγος, ὁ πιὸ μεταμορφωτικὸς λόγος, ὁ λόγος τῆς εὐαγγελίας, ἀπλῶς νὰ καλλιεργεῖται στὰ θερμοκήπια τῶν Πανεπιστημίων ὡς παράξενο τροπικὸ φυτό, ἀκατάλληλο γιὰ τὸ ἔξω κλίμα» (192).

Ἐδῶ συναντᾷ τὸν τρόπον τινὰ τὸν προβληματισμὸ τοῦ Ἀθανασίου τοῦ Παρίου μὲ ἄλλο ἴσως λεξιλόγιο καὶ ἐκφραστικὴ διατύπωση. Ὁ Ἀθανάσιος μιλάει γιὰ τὴν καλὴ ποιμαντικὴ πὺν ἀσκοῦσαν οἱ ἀείμνηστοι ποιμένες μὲ τὰς καθημερινὰς των διδαχὰς: Μὲ τὸ ἐδικὸν τους ἀποστολικὸν παράδειγμα ἐφύτευον εἰς τὰς ψυχὰς τῶν Χριστιανῶν: τὸν πόθον τῆς ἀρετῆς, ἐθέρμαινον τὴν προθυμίαν, ἀναβαν τὸν ζῆλον τῆς ἀσκήσεως εἰς τὰς καρδίας των, καὶ τοὺς μάρτυρας ἤλειφαν πρὸς τοὺς ἀγῶνας. Περιγράφοντας αὐτὰ προκαλοῦσε τὴν συμφωνία τῶν ἀκροατῶν του: Βλέπετε πόσον ἀξίζει ἢ καλὴ ποιμαντικὴ ἀσκουμένη ἀπὸ ἀληθινούς ποιμένες. Δὲν ἀξίζει μόνον ἀλλὰ εἶναι καὶ ἀναγκαία. Μὲ ἓνα ρητορικὸ ἐρώτημα δίνει εὐστοχες ἀπαντήσεις:

Θέλετε νὰ ἰδῆτε ἀδελφοὶ πόσον εἶναι ἀναγκαία εἰς τὸν κόσμον ἢ ποιμαντικὴ πρόνοια; Στοχασθῆτε, μὲ ποῖα παραδείγματα τοὺς ὁμοιάζουσι, καὶ πρῶτον εὐθὺς, **ψυχὰς** τοὺς ὀνομάζουσι τῶν πόλεων, ὅτι καθὼς ἢ ψυχὴ ζωογονεῖ, καὶ κινεῖ τὸ σῶμα, οὕτως καὶ ὁ ἐπίσκοπος μὲ τὸν λόγον του, καὶ μὲ τὸ ἐδικὸν του καλὸν παράδειγμα, ζωογονεῖ καὶ κινεῖ εἰς τὰ καλὰ ἔργα, τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, καὶ καθὼς ἢ ψυχὴ ὅταν χωρισθεῖ ἀπὸ τὸ σῶμα, εὐθὺς μένει νεκρὸν καὶ ἀκίνητον, καὶ ἀκολούθως καὶ σῆπεται, καὶ σκώληκας γεννᾷ, οὕτως καὶ ἀπὸ τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, ὅταν λείψη ὁ ἀληθινὸς ποιμὴν, ἐκεῖνο νεκροῦται, καὶ ἀκίνητον γίνεται, εἰς τὰς

καλὰς πράξεις, καὶ τέλος πάντων, καὶ εἰς βρωμερὰ καὶ ἀκάθαρτα ἔργα κατανατᾶ.

Καὶ διὰ τοῦτο ὁ Κύριος τοὺς ὠνόμασεν ἄ λ α ς, «ὕμεις ἐστε τὸ ἄλας τοῦ κόσμου» ὅτι καθὼς τὸ ἄλας στύφει, καὶ σφίγγει τὰ κρέατα, καὶ δὲν τὰ ἀφήνει νὰ γεννήσουν σκώληκας, οὕτως οἱ προστάται τῶν Ἐκκλησιῶν, μὲ τὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν στυφότητα τῶν ἐλέγχων τους, στύφουσι, καὶ συσφίγγουσι τοὺς Χριστιανούς, καὶ δὲν τοὺς ἀφήνουσι κατὰ τὸν θεῖον Χρυσόστομον νὰ γεννήσουν τοὺς αἰωνίους σκώληκας.

Οἱ ἱεροὶ ποιμένες ὁμοιάζουσιν ἀκόμη, καὶ μὲ ἐκεῖνον τὸν πύρινον στύλον, ὁποῦ ὠδήγει τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, ὅτι καθὼς ἐκεῖνος πηγαίνοντας ἐμπρὸς ὠδηγοῦσε μὲ τὸ φῶς τοῦ τὸν καιρὸν τῆς νυκτὸς τὸν ἑβραϊκὸν λαόν, εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, καὶ χωρὶς ἐκεῖνον ἔμενον ἀκίνητοι, ἐκεῖ εἰς τὴν ἔρημον, οὕτως οἱ καλοὶ ποιμένες μὲ τὸν ἀποστολικὸν τους λόγον, καὶ μὲ τὸ φωτεινὸν παράδειγμα, τῆς εὐαγγελικῆς των ζωῆς, ὠδηγοῦσι τοὺς Χριστιανούς, εἰς τὴν μακαρίαν κατάπαυσιν τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλέως δηλαδὴ ἄνευ τούτων, μένουσι προσηλωμένοι εἰς τὰ βιωτικὰ καὶ μάταια τῆς γῆς.

Λοιπὸν, ὅσον ἡ ψυχὴ εὐρίσκεται ἀναγκαία, πρὸς τὸ ζῆν καὶ κινεῖσθαι τὸ σῶμα, καὶ ὅσον τὸ ἄλας εἶναι ἀναγκαῖον, πρὸς τὸ διαμένειν ἄσηπτα τὰ κρέατα, καὶ ὅσον ἦτον ἀναγκαῖος ὁ πύρινος στύλος, πρὸς τὴν ὀδηγίαν τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, ἄ λ λ ο τ ὅ σ ο ν εἶναι ἀ ν α γ κ α ἰ ο ς ὁ ἀ λ η θ ι ν ὸ ς π ο ι μ ῆ ν, διὰ τὴν αἰώνιον σωτηρίαν τοῦ Χριστεπωνύμου πληρώματος. Ἐκεῖνος γνωρίζει διὰ χρέος του ἀπαραίτητον, νὰ φροντίζῃ καὶ προμηθεύῃ τὰ μέσα καὶ τοὺς τρόπους, διὰ νὰ μανθάνουν, καὶ νὰ ἠξεύρουν οἱ Χριστιανοὶ τὰ δόγματα τῆς ἀγίας πίστεως, τὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας, καὶ νὰ φυλάττουν καλῶς, τὰς ἐντολὰς τοῦ ἀγίου εὐαγγελίου, τουτέστιν νὰ ζοῦν καὶ νὰ πολιτεύωνται ὡς Χριστιανοί, ἤγουν ὡς τέκνα Θεοῦ, ὡς ξένοι καὶ πάροικοι εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν, ὡς πολῖται τῆς ἄνω Ἱερουσαλήμ, καὶ ὡς κληρονόμοι τῆς οὐρανίου Βασιλείας, τῆς ἡτοιμασμένης δι' αὐτοῦς, ἀπὸ καταβολῆς κόσμου»(149-150).

Τὸ ζήτημα εἶναι πῶς θὰ μεταφερθεῖ αὐτὸς ὁ λόγος στὸ σήμερον. Ὁ Μαλεβίτης διαπιστώνει:

«ὁ λόγος αὐτός, πὸν τὸν ὀνομάζει εὐαγγελισμένο λόγο, περιπίπτει στὴ φοβερότερη ἀμηχανία πὸν ποτὲ περιέπεσε. Κινδυνεύει νὰ μείνει, καὶ συνήθως ξεμένει, λόγος κενὸς ἀκόμη καὶ στὰ φλογερότερα χεῖλη. Ἀμηχανοῦν οἱ ἴδιοι οἱ φορεῖς του. Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς πρέπει νὰ ζητήσουν τὸν βαθύτερο λόγο του, ὄχι μὲ προσποιητὸ πάθος, ἀλλὰ μὲ ποιητικὴ περίσκεψη. Ὅχι μόνο γιὰ τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ καὶ γιὰ τοὺς ἑαυτοὺς των...

Οἱ ἡμέρες μας εἶναι χαλεπὲς καὶ πολυσήμαντες... Στὰ σταυροδρόμια τοῦ αἰῶνα μας φυσοῦν πολλοὶ ἄνεμοι. Ὅσοι ἔχουν βαθιὰς ρίζες δὲν θὰ παρασυρθοῦν. Ἀλλὰ θὰ συγκρατήσουν καὶ τοὺς ἄλλους (194-195).

Αὐτὴ εἶναι ἡ μεγάλη προσδοκία πὸν μπορούμε ν' ἀντιτάξουμε στὴν προδοσία στὴν ὁποία ἀνεφερθήκαμε. Καὶ οἱ δύο συζητητές μας ἐντόπισαν τοὺς κινδύνους καὶ τὰ ἀγαθὰ δύο διαφοροτικῶν στάσεων ζωῆς τῶν ποιμένων μας. Ὁ καθένας μὲ τὶς δικές του βέβαια προϋποθέσεις ἔθεσε τὰ εὐχόμενα καὶ τὰ ἀπευχόμενα, τὰ εὐκταῖα καὶ τὰ ἀπευκταῖα, τὶς προϋποθέσεις γιὰ μίαν ἐπιτυχή ἀποστολὴ τοῦ ἱερέως στὴ σύγχρονη ἐποχὴ.

Ὅλοι μας ἀναμένουμε, συνεπῶς, νὰ ἀνταποκριθεῖ στὰ κελεύσματα τῶν καιρῶν καὶ στὶς ἐπιταγὲς τῆς θείας του κλήσεως. Πρέπει, ὅμως, νὰ τοῦ ὑποσχεθοῦμε ὅτι θὰ σταθοῦμε στὸ πλάϊ του ὡς καλοὶ παραστάτες καὶ δὲν θὰ τὸν ἐγκαταλείψουμε μόνον στὸν εὐγενικὸ ἀγῶνα πὸν ἔχει ἀναλάβει καὶ του ἔχει ἀναθέσει ἡ Ἐκκλησία μας.